Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Соціально-гуманітарний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ЕТИКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ФІЛОСОФІЯ ТЕХНОЛОГІЙ

(назва навчальної дисципліни)

В 10 Філософія

(назва освітньої програми)

Рік __2026-2027____, семестр __3_____*

Форма навчання (*денна, заочна, вечірня*) *

i)

Галузь знань*В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність*В 10 Філософія (шифр, назва)

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Кафедра та викладач	Кафедра ___філософії_____ Викладач/викладачі: ___**Гончаренко Катерина Сергіївна** Лінк на профіль викладача на сайті факультету чи у Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZOJCMToAAAAJ&hl=ua E-mail: (адреса корпоративної пошти викладача): k.s.honcharenko@udu.edu.ua Лінк на курс в Moodle (за потреби) *:

I. Основна мета/цілі навчання	*Сформувати у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здатність критично аналізувати етичні, філософські та соціально-політичні виміри сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту. Курс спрямований на осмислення актуальних проблем, пов'язаних із розвитком ШІ: відповідальності за рішення алгоритмів, упередженості даних, меж автономії систем, впливу технологій на ідентичність, працю, освіту та публічну сферу, а також етичних дилем, що виникають у зв'язку з генеративним ШІ, великими мовними моделями та автоматизованим прийняттям рішень. Здобувачі розвивають навички філософської експертизи технологічних практик, формулювання етичних принципів і критичного оцінювання нормативних документів у сфері ШІ з урахуванням українського та міжнародного контексту.*		
II. Дисципліна в структурі ОП*	*Навчальна дисципліна вибіркова* *Дисципліна за вибором аспіранта*		
III. Обсяг навчальної дисципліни	*Кількість кредитів*	*3*	*3*
	Загальна кількість годин	*90*	*90*
	Лекційні заняття	*16*	*10*
	Семінарські/практичні заняття	*20*	
	Самостійна робота	*54*	*80*

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни	**Модуль 1. Філософські засади етики штучного інтелекту.** У модулі розглядаються філософські підходи до розуміння технологій і штучного інтелекту. Аналізуються класичні та сучасні етичні теорії (деонтологія, утилітаризм, етика відповідальності) у застосуванні до ШІ. Обговорюються питання автономії систем, відповідальності за рішення алгоритмів, межі людського контролю та онтологічний статус штучного інтелекту. Особлива увага приділяється критиці технооптимізму та технопесимізму. Теми модуля: Тема 1. Технології як філософська проблема: від інструментальності до автономії. Тема 2. Етичні теорії та їхня застосовність до штучного інтелекту. Тема 3. Автономія, відповідальність і межі контролю над ШІ. Тема 4. Онтологічний статус штучного інтелекту: інструмент, агент чи суб'єкт? Тема 5. Критика технооптимізму та технопесимізму в сучасній філософії. **Модуль 2. Актуальні етичні проблеми штучного інтелекту.** Модуль присвячений аналізу конкретних етичних викликів, пов'язаних із розвитком ШІ. Розглядаються проблеми упередженості даних і алгоритмів, прозорості та пояснюваності рішень, конфіденційності, впливу генеративного ШІ на творчість, освіту та працю. Обговорюються етичні дилеми великих мовних моделей, глибоких фейків і автоматизованого прийняття рішень у публічній сфері. Теми модуля: Тема 6. Упередженість даних і алгоритмів: філософські та етичні виміри. Тема 7. Прозорість, пояснюваність і довіра до систем ШІ. Тема 8. Генеративний ШІ: творчість, авторство та інтелектуальна власність. Тема 9. ШІ в освіті та науці: етичні виклики академічної доброчесності. Тема 10. Автоматизоване прийняття рішень і публічна сфера. **Модуль 3. Філософія технологій і нормативне регулювання ШІ.** У модулі аналізуються філософські підходи до регулювання технологій і розробки етичних принципів для ШІ. Розглядаються міжнародні та національні нормативні документи (EU AI Act, етичні кодекси, українські ініціативи). Обговорюються проблеми глобального управління ШІ, роль філософії в експертизі технологій і можливості формування відповідального підходу до розвитку штучного інтелекту. Теми модуля: Тема 11. Філософські підходи до регулювання технологій. Тема 12. Міжнародні етичні принципи та нормативні документи у сфері ШІ. Тема 13. EU AI Act і глобальні підходи до регулювання штучного інтелекту. Тема 14. Український контекст: етика ШІ в умовах війни та відбудови. Тема 15. Філософська експертиза технологій: можливості та межі.
V. Результати навчання	РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії. РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці. РН8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проєкти, які дають можливість створити цілісне нове знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів. РН10. Продукувати нові системоутворюючі знання на перетині фундаментальних проблем філософії та сучасних суспільних

	трансформацій в Україні та світі, гнучко моделюючи власну дослідницьку траєкторію відповідно до специфіки обраного наукового напряму (від класичного історико-філософського академізму до культурно-антропологічних чи соціально-освітніх студій), та верифікувати їх у сучасному науковому дискурсі.
VI. Порядок і критерії оцінювання	***Підсумковий контроль*** здійснюється у формі заліку. Максимальна оцінка за курс становить 100 балів. ***Поточний контроль:*** Опрацювання матеріалів до практичних занять та участь у них: доповідь на занятті, участь в обговоренні теми шляхом постановки проблемних питань і дискусії, доповнення міркувань. Відповіді оцінюються на п'яти заняттях, кожне з яких передбачає максимальну оцінку 8 балів (загалом до 40 балів). Аналіз практичного кейсу. Оцінюється повнота аналізу ситуації, обґрунтованість підходу та висновків. Максимальна оцінка 40 б. ***Підсумковий контроль*** здійснюється у формі усної дискусії на заліковому занятті (до 20 балів).***Критерії оцінювання***. Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення та культура мовлення; аргументованість; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, вміння робити порівняння та висновки. Оцінку 8 балів здобувач отримує за системне розуміння теми, обґрунтування позиції на основі різних джерел та висловлення оригінальної авторської позиції. Оцінка 7–6 балів ставиться за комплексне розуміння теми з незначними огріхами в інтерпретації. Оцінка 5–4 бали – за базове розуміння теми та стисле розкриття. Оцінка 3–1 бал – за поверхове розуміння, фактичні помилки або порушення академічної доброчесності. Під час аналізу практичного кейсу: повнота розкриття ситуації; виявлення ключових філософських і етичних проблем; логічність і обґрунтованість запропонованого підходу; вміння формулювати висновки; дотримання вимог академічної доброчесності. **Рівень відповідності критеріям** Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно висловлюється з теми будь-якого рівня складності, аргументовано висловлює свої думки. Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно. Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово. Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач загалом засвоїв навчальну дисципліну, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості тем. Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково засвоїв навчальну дисципліну, не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку; 0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом.
VII. Політика курсу*	**Загальні правила під час занять:** взаємоповага; активна участь у дискусіях та обговореннях; вимкнення гаджетів (під час онлайн-занять – вимкнення звуку); запис матеріалу: можна записувати матеріал лекцій, але фотографувати екрани презентацій, схем чи малюнків лише з дозволу викладача. **Дедлайни та умови для перескладання:** усі завдання мають бути виконані та здані до зазначеного терміну; пропуски обґрунтовуються; перескладання передбачається, але лише в усній формі, оскільки курс спрямований на розвиток комунікативних навичок і участь у дискусіях.

	Академічна доброчесність: завдання виконуються самостійно; у разі використання матеріалів обов'язкове коректне цитування джерел. Плагіат, фабрикація та фальсифікація є неприпустимими. Відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та Положення про академічну доброчесність УДУ імені Михайла Драгоманова, використання інструментів штучного інтелекту дозволяється виключно як допоміжний інструмент (перевірка стилю, структурування тексту) з обов'язковим декларуванням факту використання. Генерація оригінального наукового змісту, аналізу кейсів чи висновків за допомогою ШІ заборонена. **Зворотний зв'язок:** викладач надає зворотний зв'язок у разі коректного звернення усталеними засобами (корпоративна електронна адреса). **Індивідуальні консультації:** при виникненні питань здобувачі мають можливість звернутися до викладача за індивідуальною консультацією.
VIII. Основні інформаційні ресурси	*Зазначають кілька основних джерел (підручники, посібники, статті, монографії, інтернет-ресурси тощо) для вивчення навчальної дисципліни** Boddington P. AI Ethics: A Textbook. Singapore: Springer, 2023. Crawford K. Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence. New Haven: Yale University Press, 2021. Narayanan A., Kapoor S. AI Snake Oil: What Artificial Intelligence Can Do, What It Can't, and How to Tell the Difference. Princeton: Princeton University Press, 2024. Philosophy of Artificial Intelligence: The State of the Art / ed. by V. C. Müller et al. Cham: Springer, 2026. Handbook of Global Philosophies on AI Ethics: Toward Sustainable Futures / ed. by N. Singh, R. B. Ramachandran. New York: Routledge, 2025. AI Morality / ed. by D. Edmonds. Oxford: Oxford University Press, 2024. Honcharenko K. Postmodern Performativity of the Global World. Studia Warmińskie. 2025. Vol. 62. P. 139–148. Honcharnko K. (2026) The Influence of Crypto Technologies on Modern Anthropological Transit: Human Existence in the Perspective of the Future Transition from Publicity to Anonymity. *Philosophy and Cosmology*, Vol. 37, 180-193. https://doi.org/10.29202/phil-cosm/37/5

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри __філософії___
протокол №_1__ від __26 серпня 2026 р_____

***** Не є обов'язковим структурним елементом робочої програми навчальної дисципліни (силабуса). Також за рішенням гаранта та науково-методичної ради факультету/інституту відповідно до специфіки освітньої програми, в межах якої викладається навчальна дисципліна, можуть бути додані інші структурні елементи робочої програми навчальної дисципліни (силабуса) або змінено її технічне оформлення